

„BABEȘ-BOLYAI” UNIVERSITY OF CLUJ-NAPOCA
FACULTY OF HISTORY AND PHILOSOPHY

THE HISTORY OF SEPHARDIC COMMUNITIES IN ROMANIA
FROM THE BEGINNINGS UNTIL TODAY

COORDINATOR:
PROF. IOAN BOLOVAN, PhD

PhD STUDENT:
VALERIU-ALEXANDRU MORARU

CLUJ-NAPOCA
2012

TABLE OF CONTENTS

Introduction	p. 4
I. Research sources and methodology of the history of Romanian Sephardim.....	p. 6
I.a. Research sources	p. 6
I.b. Research methodology.....	p. 18
II. The Sephardim in European context, in the Balkans and Romanian territories.....	p. 24
II.a. The Spanish Jews, from settlement in the Iberian Peninsula to expulsion.....	p. 24
II.b. The exile towards the East and the Sephardic society in the Ottoman Empire	p. 35
II.c. The Sephardim in Western Europe	p. 44
III. The Sephardic communities of Timișoara and Lugoj	p. 57
III.a. Sephardim's penetration and settlement in Banat (17 th -18 th centuries)	p. 57
III.b. Community organisation and legal status of the Timișoara and Lugoj Sephardim (18 th -19 th centuries)	p. 60
III.b.1. Evolution of tax duties levied on the Timișoara Sephardim.....	p. 68
III.c. Worship institutions and religious associations	p. 71
III.c.1. The Synagogue	p. 71
III.c.2. The Rabbinate	p. 73
III.c.3. Religious and charity organisations	p. 75
III.d. Cultural and social aspects	p. 77
III.d.1. Educational institutions	p. 78
III.d.1.1. Case study: Sephardim in the 1920's schools of Timișoara	p. 83
III.d.2. Print and press manifestations.....	p. 85
III.d.3. Membership in cultural associations and societies.....	p. 87
III.d.4. Inter-ethnic and religious relations.....	p. 88
IV. The Sephardic community of Alba Iulia	p. 91
IV.a. Sephardim settlement and organisation in Alba Iulia in the 17 th century.....	p. 91
IV.b. Institutional-religious organisation and relations with authorities (18 th -20 th centuries)	p. 92
IV.b.1. Population professional and occupational structure	p. 99
IV.c. Worship institutions and religious associations	p. 101
IV.c.1. The Synagogue..	p. 101
IV.c.2. The Rabbinate and religious associations	p. 102
IV.d. Cultural and social aspects	p. 104

V. The Sephardic communities of Craiova and Drobeta-Turnu Severin	p. 108
V.a. Sephardic presence in Oltenia before 1848	p. 108
V.b. Community organisation and relations with authorities (19 th -20 th centuries)	p. 111
V.b.1. Population professional and occupational structure	p. 121
V.c. Worship institutions and religious associations	p. 123
V.c.1. The Synagogue	p. 123
V.c.2. The Rabbinat	p. 126
V.c.3. Religious associations, charity associations and the cemetery	p. 129
V.d. Educational and cultural aspects	p. 134
V.d.1. School and education	p. 134
V.d.2. Press and printing	p. 139
V.d.3. Cultural associations and events	p. 142
VI. The Sephardic community of Bucharest	p. 144
VI.a. The Bucharest Sephardim in the 16 th -18 th centuries	p. 144
VI.b. Community organisation and relations with authorities (19 th -20 th centuries)	p. 151
VI.b.1. Population professional and occupational structure	p. 162
VI.c. Worship institutions and religious associations	p. 166
VI.c.1. The Synagogue	p. 166
VI.c.2. The Rabbinat	p. 168
VI.c.3. The cemetery and religious associations.....	p. 170
VI.d. Schooling, cultural and identity aspects	p. 172
VI.d.1. School and education	p. 172
VI.d.2. Arts, press and printing	p. 175
VI.d.3. Associationism, identity and the Haskalah lights.....	p. 181
VII. Demographic evolution of the Romanian Sephardic communities.....	p. 186
VII.a. The sources of historical demography research regarding the Romanian Sephardim.....	p. 186
VII.b. The demographic dimension of Sephardic presence in Timișoara and Lugoj	p. 191
VII.b.1. Natural progress and regress in the Sephardic community of Timișoara. Causes and explanations	p. 203
VII.c. The demographic dimension of Sephardic presence in Alba Iulia	p. 206
VII.d. The demographic dimension of Sephardic presence in Craiova and Drobeta-Turnu Severin	p. 209
VII.e. The demographic dimension of Sephardic presence in Bucharest ...	p. 213
VIII. Sephardim personalities in Romania. Biographical portraits.....	p. 218
Conclusions.....	p. 235
Bibliography	p. 245
Graphical annexes	p. 261

Key words: community, Jews, Sephardim, Europe, Bucharest, Oltenia, Banat, Alba Iulia

ABSTRACT

Our doctoral dissertation provides, for the first time in the Romanian historiography, an overview of the Sephardic Jews' presence on the current territory of Romania in the Pre-modern, Modern and Contemporary eras. The paper has been structured into eight chapters, which present: the sources and methodology of this scientific undertaking, the Sephardim presence on the European continent, the Sephardic communities of Timișoara, Lugoj, Alba Iulia, Craiova, Drobeta-Turnu Severin and Bucharest, demographical aspects and, finally, a string of micro-biographies of several Jewish-Spanish personalities from Romania. Our aim was to brought to the attention of the historians concerned with Judaic studies this somewhat neglected research area and, at the same time, to provide them with a documentary foundation of inspiration for further studies.

The analysis of the research sources highlighted the important role played by documents (unedited or edited) and by the press, revealing at the same time certain shortcomings which render the furtherance of the research impossible in some areas. As such, we refer particularly to the absence of archives regarding the Sephardic communities of Timișoara, Lugoj, Alba Iulia, Drobeta-Turnu Severin or Bucharest (not to mention other secondary centres). Whereas, in some cases, such as Timișoara or Alba Iulia, the lack of Sephardic archives is substituted to a partial extent by the municipality archives or those of the Jewish communities in their entirety, for Bucharest, for instance, the absence of an Israelite-Spanish community archive represents an immense loss. The complementary sources (the press, auxiliary archives) and the bibliography will never suffice to successfully substitute such a loss. On the other hand, the archive of the Craiova community is so extensive, that we were compelled to operate a selection of the material, in order to maintain a quantitative balance among the monographic chapters. For that matter, it would have been beyond our powers to process the entire archive,

whose extents call for future research undertakings dedicated exclusively to this subject matter.

As regards the methodology applied, we have decided to focus on the four previously mentioned centres, presenting, in turns, the history of the community formation, the relations with the authorities, the worship institutions (the rabbinate, the synagogue, the religious associations) and educational and cultural aspects of the community life. We have endeavoured to exploit the available information to the full, as more often than not it resembled a puzzle game, and the spaces remained blank due to lack of information could only be filled out by analogy with the evolution of the Ashkenazi sister-community. The demographical guidelines and the micro-biographies are dedicated separate chapters. In the first case, upon our coordinator's suggestion, we considered that an overview of the demographic evolution may be more educational than its fragmentation by centres. As regards the micro-biographies, we tried to gather the biographical information available in the historiography of the subject matter about as many Sephardim as possible, for the purpose of offering the future researchers in this field a starting point, and those interested in the subject an overview of the leading representatives of the Romanian Sephardic world.

The second chapter of the paper is a synthesis dedicated to the Sephardim's history until their expulsion from the Iberian Peninsula and their later spread onto the European continent. This segment is of little originality in its nature, as the information is borrowed from the European and North-American scholarly literature; however, until today, the Romanian historiography contains no treatise depicting this chapter of the universal history, and following this train of thought, we deemed it appropriate to confer our study a continental dimension, by subsuming the Romanian Sephardim to the assemble of the Judeo-Spanish world. The conclusions of this chapter point out that the great majority of Spanish Jews emigrated towards the end of the 15th century to the Ottoman Empire, founding the main demographic reservoir for their later emigration to the Romanian Principalities, Banat and Transylvania. Other emigration directions such as the Great Britain, France, the Netherlands, affected too little the Jews within the Romanian space until their problem became of international scope, at the end of the 19th century.

The third chapter of the paper is dedicated to the Judeo-Spanish communities of Timișoara and Lugoj. Our findings show that the Sephardim of both towns were present at the time of the Austrian conquest and what's more, throughout the 18th century they continued the immigration process from South of the Danube. The fundamental institutions, the synagogue and the rabbinate, were present in the life of the Sephardic community until the end of the 19th century, when the demographic regress led to the impossibility to maintain them any longer. As regards the relations with the authorities, their pathway is identical with that of the entire Jewish community. The documents we have analysed account, on the one hand, for the double authority (central and local) between which the Timișoara Sephardim had to pendulate; on the other hand, they provide the image of a sufficiently wealthy collective to sustain the taxes and duties levied upon them, until the abusive and non-realistic increase in 1830, by 500%. From this moment onwards the possibility of payment is scarce and debts accrue from year to year, until the Revolution of 1848-1849. Last but not least, the same documents reveal the authorities' impossibility to keep an accurate record of the Israelite (including Sephardic) migrating flow and the distance between the normative dimension and the actual reality in case of immigration.

Another reality, foreseeable since the incipient stage of the research and subsequently confirmed by our sources, is the significant demographic decrease, and along with it the dissolution of the community frameworks, both processes being specific to the Timișoara Sephardic community in the second half of the 19th century, despite the fact that documents register, or rather allow us to assume a constant (yet minimum) contribution of the migration rate. Therefore, the Timișoara Sephardic community can practically be studied during the 1716-1850 period; subsequent to this date the documents refer to the community merely accidentally, placing instead emphasis on certain events in the personal lives of the few dozens of Spanish Jews in town (lawsuits, bankruptcy, wills etc.). Within the Interwar Period, the few Sephardim left in Timișoara cannot be traced as a group any longer. They are completely integrated into the Ashkenazic community, their

uniformisation being also proved by the extensive use of the Hungarian language within the community¹.

The case of Lugoj Sephardim is somewhat different than that of Timișoara. As it appears, here there was no community tradition in the 18th century, whereas in the 19th century, massively outnumbered, the Spanish Jews chose the integration path much sooner. It could be that the lack of old conservatory families (present in Timișoara) accelerated the integration process. Fact is that, although a legal Sephardic community was not signalled in this town, the onomatology points to a relatively high number of families with Judeo-Spanish roots, whose germanised or magyarised names could still be encountered quite often in the Interwar Period.

The subject matter of the fourth chapter of the thesis was the Sephardic community of Alba Iulia. According to the records and studies perused, these Sephardim appear as a community dating back to the 17th century, as a result of the political and demographic policies promoted by Prince Gabriel Bethlen. Yet, the immigration flow continued all throughout the 18th century, and the Israelite population of the town is very fluctuating, so that it is very unlikely that, at the end of the 1700's, there remained families with origins rooted in the previous century.

In the relations with the local and central authorities, the Sephardim seem to have been following the majority trend, in line with the general evolution of the 18th-20th centuries. The religious life and the evolution of the community institutions point to a descending community pathway, culminating in the impossibility to complete the synagogue construction. In fact, the Sephardic community of Alba Iulia stands out only when, from one reason or another, it enters into conflict with the Ashkenazi majority, the more or less tense relationship dating back to the 18th century and continuing including within the Second World War period.

¹ As a proof, the Jewish almanacs from Timișoara are written almost entirely in Hungarian, with a few insertions in German or Romanian. For reference: „Almanahul evreesc. Jüdisches Jahrbuch. Zsidó Évkönyv. The Jewish Almanac”, I, 1935-1936; „Almanahul evreesc. Jüdisches Jahrbuch. Zsidó Évkönyv. The Jewish Almanac”, II, 1936-1937; „Almanahul evreesc. Jüdisches Jahrbuch. Zsidó Évkönyv. The Jewish Almanac”, III, 1937-1938; „Almanahul evreesc. Jüdisches Jahrbuch. Zsidó Évkönyv. The Jewish Almanac”, IV, 1938-1939.

As we are talking about a small community, at the borderline of legal recognition, the historical traces become, in the 20th century, more and more vague, being reduced in a number of times to individual actions or deeds.

The fifth chapter of the paper is destined to the monographic presentation of the Craiova Sephardic community, as well as to the few data available about the Spanish Jews of Turnu Severin. Ironical as it is, the only Sephardic community in Romania which was provided a monographic synthesis (be it in the Interwar Period) and whose archive is preserved to this day, is also the least present in historiography. Due to this reason, there are certain aspects of the community history to which we could only make tangential reference in this paper (the organization and relations with the authorities in the 19th century and the occupational range of the Spanish Jews of Craiova and Drobeta-Turnu Severin).

From the documents and records we studied and tried to summarise above, there emerges the image of a well-welded Craiova community, whose relations with the authorities seem amiable. The monograph we consulted, similarly to the archive records, depict the image of a very good internal organization, oriented to such an extent to supporting its own institutions and parishioners that, at one point, it enters into conflict with the Ashkenazi “sister community”, on grounds of neglecting the common duties.

The cultic service and everything it entails (buildings, staff, devotional forms), seems to have worked free of significant problems, until the years preliminary to the II World War. The fact that valuable rabbis from the Mediterranean area served the Craiova Sephardic community is an indicator of its capacity to sustain an exemplary religious life and, at the same time, a sign of the good name it enjoyed. Within the same context of spirituality, we can document the constant endeavours to modernize the devotional forms, and to adjust them to the time’s requirements and innovations. Last but not least, the concern for schooling and the educational act in general stands out, mirrored both in their own institutions, and the “Lumina” School; the Spanish Jews of Craiova have constantly tried to provide the young generations with the educational support they needed.

A particular case is provided by the Drobeta-Turnu Severin community. The few documentary clues we could identify allow us to assume a community life at least as

animated as in Craiova. But beyond the historiographers' lack of interest, the absence of community archive funds makes a more applied undertaking in this case impossible.

The history of Sephardic communities in Craiova and Drobeta-Turnu Severin remains a subject whose research can and should be furthered, beyond the monographic synthesis provided within our paper. There still remain many white or merely grey spots: data about its evolution in the 19th century, biographical details about rabbis, and many other details which could help complete the community profile. The information available in the bibliography points to the presence of a well organized and ruled society, enjoying financial stability and a fairly well developed internal institutional system. Starting from these premises, a historical incursion into the Sephardic community from Oltenia would provide both informational value, owing to the data recovered from old sources, and the value of a model for further research on the "provincial" Judeo-Spanish communities from the Old Kingdom.

The sixth chapter of the doctoral thesis places at its core the Judeo-Spanish community of Bucharest. Its origins date back to the 16th century, and the historical testimonials account that its relations with the native princes and the indigenous population, despite the re-emergence of the anti-Semitic tensions, followed an ascending path. This also explains the consistent increase in the number of Jews in Bucharest all throughout the Middle Ages and the Pre-modern period. Up to mid 18th century, the Sephardim formed the most important Jewish community in Bucharest, exceeded in number by the Ashkenazi in the second half of the century, mostly due to the migration rate rather than the natural growth rate. This disequilibrium continued to deepen during the 19th century, yet the financial wealth of some grand families, close to the ruling elite, enabled the Judeo-Spanish community to preserve its decision-making prerogatives in matters of common interest.

The main community institutions were developed around these great financiers: the synagogues, the rabbinate, the educational system and the social security associations. The Sephardic school, which is accounted as dating back to the 18th century, adjusted progressively to the new realities: in the 19th century, under the Haskalah influence, appeared the first Israelite schools offering a modern syllabus, whereas the number of students who attended Romanian public schools, chiefly those of highbrow lineage,

increased. The Rabbinate was one of the institutions which fostered the Bucharest Sephardim's sense of identity, and the prominent rabbi figures in the course of time made their full contribution to the evolution of the community. Rabbis such as Haim Bedjarano or Iacob Niemirower brought forth the Haskalah lights and caused the social inclusion of the Sephardim to be doubled by an initially vague, then more and more pregnant Romanization phenomenon (specific for that matter to both the Judaic confessions).

The onset of the 20th century, and in particular the Interwar Period, was marked by attempts at community reorganization, both in the capital and at national level. The establishment of the "Union of Spanish-Israelite Communities in Romania" in 1928 turned Bucharest into the centre of the Romanian Sephardic world. Nevertheless, at that point, the Romanian Judeo-Spanish communities were already demographically diminished, so all the more vulnerable to the tragic events of the 40's, from this point of view, than the Ashkenazim. Moreover, the times' press and documents bear record, within the period 1934-1935, of internal tension outbursts as regards the ruling of the community – tensions which could be attributed to the rise of the new Sephardic elite, which was striving to extend its solid financial wealth to public offices. Subsequent to 1945, the few Sephardic Jews left in Bucharest fade, in the documents of the time, into the Ashkenazi masses, also as a consequence of the levelling measures taken by the communist authorities.

A retrospective glance leads to the conclusion that the Bucharest Sephardim do not stand out in history as a mass, but rather due to the "master figures" who led their destinies: bankers and financiers, scholars, rabbis and intellectuals. Unfortunately, the archive documents preserved to this day are of little avail to this end, as unlike the Craiova community, the archives of Bucharest are almost inexistent.

The seventh chapter of the paper is dedicated to the demographic evolution survey of the Romanian Sephardic communities. We started out with an outline of the historical demography sources containing information on the Spanish Jews, pointing out that, as of the second half of the 19th century, the separate reviews of the Sephardi and Ashkenazi cease, giving way to unitary recording as "Jews". Therefore, none of the great categories of Romanian or Hungarian sources subsequent to 1850 (regional and national censuses,

national and municipal statistical yearbooks) contains specific Sephardi references, but merely global references to the assembly of Jewish nationals or persons of mosaic faith.

As concerns Timișoara, we managed, thanks to the numerous and relatively regular enlistments made during 1716-1822, to pencil the course of the Sephardi demographic evolution, but also to sketch a picture of the Sephardi family: wealthier than the average Ashkenazi, holding a superior intercommunity status, and most likely, more conservative and thus less adaptable to modernity. The numerical balance between the two confessions was maintained until mid 18th century, whenceforth the Ashkenazic immigration rate escalated and the ratio became ¼ at the beginning of the 19th century, after which it increased in geometric progression. As concerns the latter half of the 19th century, the civil status registers offer the image of a weakened community, with a birth rate of 1-2 children annually – substantiating thus the bibliographical sources which refer to 1890 as the year of abolition and integration into the Orthodox community or the status-quo ante one, due to the impossibility to further sustain its divine services. The incursion into several schools within the Interwar period prove that, although there were Sephardim left in Timișoara, their number was reduced, maintained even now, to a great extent, by the migration rate.

As for Lugoj, though aware of the numerical evolution starting from 1869, there is no quantification – provided by official statistics or archives – of Sephardic presence.

As concerns the demographic status of the Alba Iulia Sephardim, following the account for 96 persons in 1779 there is no other factual piece of information, and all we can infer is the constant set-back of the community.

The demographic evolution of the Craiova Sephardim falls broadly within the general trend specific to Romania. Even since the second half of the 19th century the Ashkenazi pre-eminence makes itself felt, so that during the Interwar period we find a fairly large community (approx. 800 persons), in relation to which data show to be undergoing an irreversible aging process. Here and there the Palestine emigration phenomenon can be also perceived.

The largest Sephardic community in Romania, that of Bucharest, was estimated by I. Baraschto to number 150 families in the middle of the 19th century, without much details whether this referred to the extended families (3-4 generations) or families

covering 1-2 generations. Beyond this date, any statistical source referring exclusively to Sephardim disappears.

Overall, the treaties provide a figure of approximately 10.000 Sephardim in 1919 (the majority established in Southern Romania) or approximately 15.000 in the Interwar period. However, those who advance these numbers fail to provide the statistical source underlying such estimates. It is self-evident that the Sephardi demographic set-back began after 1849 and was mainly caused by the depletion of the Balkans demographic reservoir, on the one hand, and the consistent Ashkenazi emigration from Central and Eastern Europe, on the other hand.

The final chapter of the thesis encompasses approximately 50 micro-biographies of Sephardic or other personalities closely connected with the Romanian Sephardi communities. The majority are religious personalities (rabbis), political (Zionist and community leaders), economic, scientific and cultural figures. They form that part of the Romanian Spanish Jew elite which not only served community frameworks, but distinguished themselves at national and international level, making their contribution to Romania's progress, modernization, culture and science. This list is far from exhaustive, the only selection criterion being that of the sources. There are many other Sephardic personalities, chiefly community leaders, about whom there is too little biographical information, and one of the objectives for further research should be more in-depth knowledge in this area.

What emerges with certainty from the list of biographies is that, during the 18th – 20th centuries, from the Romanian Sephardi Jews there rose many personalities, whose work impacted greatly upon such areas as economy, sciences, religion, arts and culture. In some cases, entire generations from the same family perpetuated the best relations with the Romanian authorities, growing into fervent patriots and supporters of the national cause. Other Sephardim, even if banished from the country on political grounds, or having left the country willingly, continued to maintain the bonds with their community of origin. There were also cases where, although not born on Romanian land, well-known Sephardic personalities served the communities of our country. In the 19th-20th centuries, many of the Romanian Sephardim or those who served the Judeo-Spanish communities in

Romania gained international recognition. Names such as Moses Gaster, Reuben Eliyahu Yisrael, Sabetay Djaen and others are well-known in the Sephardi universal history.

Following the survey of the four great Sephardic communities we reached a series of conclusions regarding the similarities of the Judeo-Spanish evolution in our country over the last two centuries: their presence here starting with the 16th century, the blaze of glory of the 18th century, the demographic regress registered once with the second half of the 19th century, the internal problems and dissension which seemed to torment several communities in the Interwar years. The Romanian Sephardic world seems to have “melted” between 1850 and 1950 within the Ashkenazi sea, undergoing in parallel a process of acculturation owing to the integration into the Romanian society. The emigration to Israel represented an additional reason for demographic reduction.

Only in Timișoara, for reasons yet not fully revealed, the Sephardic community suffered a massive and accelerated demographic regress, disappearing towards the end of the 19th century as a result of their decrease in number under 10 members. The other communities lasted until 1948, when the communist reorganisation sealed their end. Their survival owed greatly to the internal organisation, the solid activity of the religious institutions, as well as the existence of an educational system and a Sephardic “civil society”: the Sephardic organisations from Romania (oriented towards religion, social security, sports etc.) fulfilled successfully their intrinsic social and identity-building role, until the “great depression” in the aftermath of 1940 compelled them to cease their service.

These communities, today extinct to a high degree, left a notable architectural and documentary patrimony, which incites to historical recovery. Also, there remain the deeds of those Sephardic personalities who left their mark on the Romanian history and science: from Davicion Bally, supporter of the 1848 revolution, to the aggrieved Moses Gaster or the famous composer and pianist Filip Lazăr. In the same repertoire of almost randomly selected personalities we can make mention of others who made a name for themselves in sciences, economics and culture and contributed to the progress of our

country. To them and to the entire now lost Sephardic world we owe, as historians, the recovery effort.

BIBLIOGRAPHY

Original sources

Arhiva Centrului pentru Studierea Istoriei Evreilor din România, București, Dosare: VI 29, VI 38, VI 45, VI 158, VI 196, VI 266, VI 268, VI 458, VI 459, VI 470, VI 490, VI 517, VI 520, VI 523, VI 524, VI 556, VI 560.

Arhivele Naționale Istorice Centrale București, Colecția Comunități Evreiești din România, Dosar 32/1948.

Glück, Eugen, *Comunitatea evreilor de-a lungul secolelor*, lucrare în mss.

Institutul de Iudaistică Cluj-Napoca, Arhiva Comunității din Timișoara, Dosare: 1/1742, 1/1754, 1/1766, 2/1794, 2/1807, 2/1829.

Serviciul Județean Alba al Arhivelor Naționale, Colecția Registre de Stare Civilă de la parohii, nr. inv. 328.

Serviciul Județean Mehedinți al Arhivelor Naționale, Fond Primăria orașului Turnu Severin, Dosare: 29/1852, 3/1911, 18/1913, 21/1913, 1bis/1914, 8/1914, 1/1915, 11/1915, 25/1915, 5/1917, 12/1917, 23/1919, 32bis/1919, 11/1920.

Serviciul Județean Timiș al Arhivelor Naționale, Colecția Registre de Stare Civilă, Comunitatea Mozaică Timișoara-Fabric, Registre: Registrul de botez pe anii 1870-1895, Registrul de decese pe anii 1878-1881, Registrul de cununii pe anii 1860-1895.

Serviciul Județean Timiș al Arhivelor Naționale, Fond Liceul Comercial Izraelit Timișoara, Dosar 10.

Serviciul Județean Timiș al Arhivelor Naționale, Fond Liceul Izraelit de Fete din Timișoara, Dosare: 1, 8.

Serviciul Județean Timiș al Arhivelor Naționale, fond Primăria Municipiului Timișoara, Dosare: 1727/4; 1740/1; 1744/7; 1747/2; 1750/7; 1750/8; 1753/3; 1754/3; 1755/1; 1755/2; 1755/3; 1755/11; 1756/1; 1757/3; 1764/1; 1783/8, 1783/11; 1786/2; 1786/5; 1789/11; 1811/20; 1820/10; 1822/12; 1828/11; 1829/10; 1830/17; 1831/11; 1831/12; 1831/16; 1832/18; 1832/19; 1832/20; 1833/22.

Serviciul Județean Timiș al Arhivelor Naționale, Fond Școala Primară Confesională

Izraelită Timișoara II, Dosar 2.

Published sources

***, *Evreii din România în războiul de reîntregire a țării 1918-1919*, vol. alcătuit de Dumitru Hâncu, selecția materialului Lya Benjamin, București, Hasefer, 1996.

***, *Evreii din România în secolul XX. 1900-1920. Fast și nefast într-un răstimp istoric. Documente și mărturii*. Vol. I-II, București, Hasefer, 2003.

***, *Evreii din România între anii 1940-1944*, vol. I, *Legislația antievreiască*, volum alcătuit de Lya Benjamin, București, Hasefer, 1993; vol. II, *Problema evreiască în stenogramele Consiliului de Miniștri*, volum alcătuit de L. Benjamin, București, Hasefer, 1996; vol. III/1-2, *1940-1942 Perioada unei mari restriști*, București, Hasefer, 1997; vol. IV, *1943-1944 Bilanțul tragediei – renașterea speranței*, București, Hasefer, 1998.

***, *Izvoare și mărturii referitoare la evreii din România*, vol. I, întocmit de Victor Eskenasy, București, 1986; vol. II/1, întocmit de Mihai Spelmann, București, 1988; vol. II/2, întocmit de M. Spielmann, Lya Benjamin, S. Stanciu, București, 1990; vol. III/1-2, coord.: Ladislau Gyémánt, L. Benjamin, București, 1999.

***, *Minorități etno-culturale, mărturii documentare. Evreii din România (1945-1965)*, volum editat de Andreea Andreescu, Lucian Nastasă, Andrea Varga, Cluj-Napoca, Centrul de resurse pentru diversitate etnoculturală, 2003.

***, *Statutul Comunității Israeliților de rit Spaniol din Craiova*, Craiova, 1894.

Ancel, Jean, *Documents concerning the fate of the Romanian Jewry During the Holocaust*, vol. 2, New York, Beate Klarsfeld Foundation, 1986.

Anuarul Statistic al orașului București pe anul 1895, București, Inst. de arte grafice Carol Göbl, 1896

Anuarul Statistic al orașului București pe anul 1908-1909, București, Tipografia Curții Regale F. Göbl fii, 1911.

Anuarul Statistic al orașului București pe anul 1923, București, Tipografia Curții Regale F. Göbl fii, 1924.

Anuarul Statistic al României pe anul 1904, București, Imprimeria Statului, 1904.

Anuarul Statistic al României pe anul 1915-1916, București, Tipografia Curții Regale F. Göbl fii, 1919.

Anuarul Statistic al României pe anul 1922, București, Tipografia Curții Regale F. Göbl fii, 1923.

Anuarul Statistic al României pe anul 1923, București, Tipografia Curții Regale F. Göbl fii, 1924.

Constituția nouă, votată de adunarea națională constituantă în ședințele de la 26 și 27 martie anul 1923, Craiova, Scrisul Românesc, 1923.

Gaster, Moses, *Corespondență*, ed. îngrijită de V. Eskenasy, București, Hasefer, 1998.

Iancu, Carol, *Lupta internațională pentru emanciparea evreilor din România. Documente și mărturii*, vol. I-II, București, 2004.

Kuller, Harry, *Evreii în România anilor 1944-1949. Evenimente, documente, comentarii*, București, 2002.

Legea pentru abrogarea măsurilor legislative antievreiești, București, Editura Presa Casa Plevnei, 1945, p. 5-25.

Palade, Ioan, *Codul Caragea*, București, Editura Librăriei Leon Alcalay, 1907.

Recensământul general al populației României. 29 decembrie 1930. Vol. II: Neam, limbă maternă, religie, București, Monitorul Oficial Imprimeria Națională, 1938.

Recensământul general al populațiunei României din decembrie 1899. Rezultate definitive precedate de o introducțiune cu explicațiuni și date comparative de L. Colescu, București, Institutul de Arte Grafice Eminescu, 1905.

Recensământul populației din 21 februarie 1956. Vol. II. Structura demografică a populației, București, Direcția Centrală de Statistică, 1960.

Recensământul populației și al locuințelor din 5 ianuarie 1977, Vol. I, București, Direcția Generală de Statistică, 1980.

Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992, Vol. I, Populația – Structura demografică, București, Comisia Națională pentru Statistică, 1994.

Periodicals

„Almanahul evreesc ilustrat pentru România”, III, 1932.

„Almanahul evreesc. Jüdisches Jahrbuch. Zsidó Évkönyv”, I, 1935-1936.

„Almanahul evreesc. Jüdisches Jahrbuch. Zsidó Évkönyv”, II, 1936-1937.

„Almanahul evreesc. Jüdisches Jahrbuch. Zsidó Évkönyv”, III, 1937-1938.

„Almanahul evreesc. Jüdisches Jahrbuch. Zsidó Évkönyv”, IV, 1938-1939.
„Cronica Sefardă”, I, 1935.
„Gazeta Evreului Spaniol din România”, I, 1934.
„Israelitischer Kalendar”, Timișoara, 1926.
„Israelitischer Kalendar”, Timișoara, 1927.
„Israelitischer Kalendar”, Timișoara, 1928.
„Israelitischer Kalendar”, Timișoara, 1929.
„Magyar Statisztikai Évkönyv”, seria 1, I, 1872 – XXI, 1892; seria 2, I, 1893-XVIII, 1910.
„Viața Sefardă”, I, 1934 – II, 1935.

Annuals

Anuarul primăriei orașului Turnu-Severin (1944-1946), îngrijit de Prof. C. Papacostea-Pajură, primarul orașului, Turnu-Severin, Tipografia comunală, 1946.

Anuarul Școlii de stat superioare de arte și meserii din Timișoara. Anii școlari 1921-1922, 1922-23 și 1923-24, publicat de Cornel Liuba, director, Timișoara, 1924.

Anuarul Școlii de stat superioare de arte și meserii și școlii de arte și meserii din Timișoara. Anii școlari 1924-25 și 1925-26, publicat de Cornel Liuba, director, Timișoara, s. a. [1926?]

Anuarul Școlii inferioare și superioare de arte și meserii din Timișoara. Anii școlari 1919-20 și 1920-21, publicat de Cornel Liuba, director, Timișoara, s. a. [1921?].

Anuarul Școlii Superioare de comerț „Principele Carol” din Timișoara pe anul școlar 1923-1924, Timișoara, 1925.

Anuarul Școlii Superioare de comerț „Principele Carol” din Timișoara pe anul școlar 1924-1925, 1925-1926 și 1926-1927, Timișoara, 1927.

Anuarul Școlii Superioare de comerț Timișoara pe anii 1921-1922 și 1922-1923, Timișoara, s. a. [1923?]

Anuarul Școlii Superioare de comerț Timișoara pe anul școlar 1927-1928, Timișoara, 1928.

Reference works

***, *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.

***, *Publicațiile periodice românești (Ziare, gazete, reviste)*, Vol. 5, partea I, catalog alfabetic 1931-1935, București, Editura Academiei Române, 2009

Attias, Jean-Cristophe; Benbassa, Esther, *Dicționar de civilizație iudaică*, traducere de Șerban Velescu, București, Editura Univers Enciclopedic, 1999.

Bibliografia Istorică a României, Vol. VIII, Coord.: **Gheorghe Hristodol**, București, Editura Academiei Române, 1996; Vol. IX, 1994-1999, Coord.: **Gh. Hristodol**, București, Editura Academiei Române, 2000; Vol. X, 1999-2004, Coord.: **Gh. Hristodol**, București, Editura Academiei Române, 2005; Vol. XI, 2004-2006, Coord.: **Stelian Mândruț**, București, Editura Academiei Române, 2007; Vol. XII, partea I, Coord.: **S. Mândruț**, București, Editura Academiei Române, 2009; Vol. XIII, 2009-2010, Coord.: **Nicolae Edroiu**, București – Cluj-Napoca, Editura Academiei Române – Argonaut, 2011.
Cristian, Cornel; Rîpeanu, Bujor T., *Dicționar cinematografic*, București, Ed. Meridiane, 1974.

Kuller, Harry (coord.), *Evrei din România. Breviar biobibliografic*, București, Hasefer, 2008.

Mirodan, Alexandru, *Dicționar neconvențional al scriitorilor evrei de limbă română*, Vol. I-II, Tel Aviv, Minimum, 1986-1997.

Runes, Dagobert D., *Dicționar de iudaism – rituri, obiceiuri și concepte iudaice*, traducere din limba engleză de Viviane Prager, București, Editura Hasefer, 1997.

Țarălună, Ecaterina, *Dicționar de literatură română*, București, 2007, ediție electronică (CD).

Wigoder, Geoffrey, *Evreii în lume. Dicționar Biografic*, traducere Irina Horea, Viviane Prager, Carmen Stanca, București, Editura Hasefer, 2001.

Books

***, *Comemorarea a 70 de ani de la moartea lui Jacques M. Elias 1923-1993*, București, Academia Română, Fundația familiei Menachem H. Elias, 1993.

***, *Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație*, București, 2005.

***, *Expoziția 50 de ani de la martiriul evreilor din România. București, 1-3 iulie 1991*, București, Hasefer, 1991.

***, *Municipiul București și comunele suburbane. Ghidul Unirea, ed. a X-a*, Brașov, Institutul cartografic Unirea, 1935

***, *The Jewish Community of Bucharest*, Bucharest, 2007.

Andonie, George Ștefan, *Istoria matematicii în România*, vol. 1, București, Editura Științifică, 1965.

Andrei, Nicolae A.; Braun, Gabriela; Zimble, Albert, *Institutul de Editură și Arte grafice „Samitca” din Craiova*, Craiova, Aius, 1998.

Bacalbașa, Constantin, *Bucureștii de altădată 1871-1884*, vol. I, București, Editura Ziarului Universul, 1935.

Baroti, Lajos, *Adattar delmagyarország XVIII századi történetéhez*, vol. I, Timișoara, 1893-1896.

Benbassa, Esther; Rodrigue, Aron, *Histoire des juifs sépharades. De Tolède à Salonique*, Paris, Éditions du Seuil, 2002.

Binder, Franz, *Alt-Temeswar. Geschichtliche Entwicklung - Historische Bauwerke und Denkmäler*, Das Volksschulwesen, Timișoara-Temeswar, 1934.

Bolovan, Ioan, *Transilvania la sfârșitul secolului al XIX-lea și la începutul secolului XX. Realități etno-confesionale și politici demografice*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000.

Bolovan, Ioan și Bolovan, Sorina Paula, *Transilvania în secolele XIX-XX. Studii de demografie istorică*, Presa Universitară Clujeană, 2005.

Bolovan, Ioan și Pădurean, Corneliu, *Populație și societate. Studii de demografie istorică a Transilvaniei (sec. XVIII-XX)*, Presa Universitară Clujeană, 2003.

Bolovan, Ioan, Bolovan, Sorina Paula, Gräf, Rudolf, Pădurean, Corneliu, *Mișcări de populație și aspecte demografice în România în prima jumătate a secolului XX. Lucrările conferinței internaționale "Mișcări de populație în Transilvania în timpul celor două războaie mondiale"*, Cluj-Napoca, 24-27 mai 2006, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007.

Butnaru, Ioan C., *Waiting for Jerusalem: surviving the Holocaust in Romania*, Greenwood Press, 1993.

- Caloianu, Ana-Maria**, *Istoria comunității evreiești din Alba Iulia (sec. XVII-1948)*, București, Hasefer, 2006.
- Carmilly-Weinberger, Moshe**, *Istoria evreilor din Transilvania (1623-1944)*, București, Editura Enciclopedică, 1994.
- Carp, Matatias**, *Cartea Neagră: Suferințele evreilor din România 1940-1944*, vol. 1, Legionarii și rebeliunea, București, Editura Diogene, 1996.
- Costachie, Silviu**, *Evreii din România. Studiu de geografie umană*, București, 2004.
- Denize, Eugen**, *Relațiile româno-spaniole până la începutul secolului al XIX-lea*, Târgoviște, 2006.
- Dimont, May I.**, *Evreii, Dumnezeu și Istoria*, traducere de Irina Horea, București, Editura Hasefer, 1999.
- Eskenasy, Leon M.**, *Istoricul comunității Israelite Spaniole din Craiova*, Craiova, Tiparul Prietenii Științei, 1932; ed. a 2-a, Craiova, Scrisul Românesc, 1946.
- Feneșan, Costin**, *Administrație și fiscalitate în Banatul imperial 1716-1778*, Timișoara, Editura de Vest, 1997.
- Geala, Laura Cristina**, *Istoricul comunității evreiești din Ploiești*, București, Hasefer, 2008.
- Giurescu, Constantin C.**, *Istoria Bucureștilor*, București, 1967.
- Gubbay, Lucien; Levy, Abraham**, *The Sephardim – Their Glorious Tradition from the Babylonian Exile to the Present Day*, Londra, Editura Carnell Limited, 1992.
- Gyémánt, Ladislau**, *Evreii din Transilvania în epoca emancipării (1790-1867)*, București, Editura Enciclopedică, 2000.
- Gyémánt, Ladislau**, *Evreii din Transilvania. The Jews of Transylvania*, Cluj-Napoca, Institutul Cultural Român, 2004.
- Halévy, Mayer A.**, *Comunitățile evreilor din Iași și București până la 1821*, București, 1931.
- Halévy, Mayer A.**, *Sinagoga Mare din București. Schiță istorică*, București, 1931.
- Horel, Catherine**, *Juifs de Hongrie 1825-1849. Problèmes d'assimilation et d'émancipation*, Strasbourg, 1995.
- Iancu, Carol**, *Alexandre Safran. Une vie de combat, un faisceau de lumière*, Université Paul-Valéry Montpellier III, 2007.

- Iancu, Carol**, *Evreii din România (1866-1919). De la excludere la emancipare*, București, 2006.
- Iancu, Carol**, *Evreii din România 1919-1938. De la emancipare la marginalizare*, București, Hasefer, 2000.
- Iorga, Nicolae**, *Istoria comerțului românesc. Epoca mai nouă*, București, 1925.
- Iorga, Nicolae**, *Istoria evreilor în țările noastre*, București, Librăriile Socec et comp., 1913.
- Johnson, Paul**, *O istorie a evreilor*, traducere de Irina Horea, București, Editura Hasefer, 2003.
- Josan, Nicolae; Fleșer, Gheorghe; Dumitran, Ana**, *Oameni și fapte din trecutul județului Alba în memoria urmașilor*, Alba Iulia, Muzeul Național al Unirii, 1996.
- Kaplan, Yosef** (editor), *Les Nouveaux-Juifs d'Amsterdam*, Paris, Éditions Chandeigne, 1996.
- Kuller, Harry**, *Presa evreiască din România*, București, Tritonic, 2004.
- Marineau, René F.**, *Ancestors and family: the birth of a myth. Jacob Levy Moreno (1889-1974): father of psychodrama, sociometry and group psychotherapy*, Tayler and Francis, Rotledge, 1989.
- Mănescu, Elisabeta**, *Dr. M. Gaster – viața și opera sa*, București, 1940.
- Mizrahi, Dan**, *Așa a fost... exerciții de memorie*, București, Hasefer, 2005.
- Munteanu, Ioan**, *Rețeaua școlară și știința de carte în Banatul istoric la începutul secolului al XX-lea*, în vol. *Studii bănățene*, Ed. Mirton, Timișoara, 2007.
- Neumann, Victor**, *Istoria evreilor din Banat*, București, Atlas, 1999.
- Neumann, Victor**, *Istoria evreilor din România. Studii documentare și teoretice*, Timișoara, Amarcord, 1996.
- Niemirower, Iacob Ițhak**, *Iudaismul – studii, eseuri, omiletică și retorică*, Studiu introductiv de Lucian Zeev-Herșcovici, București, Hasefer, 2005.
- Oișteanu, Andrei**, *Imaginea evreului în cultura română. Studiu de imagologie în context est-central european*, București, Humanitas, 2004.
- Păcățian, Teodor V.**, *Cartea de Aur sau luptele politice naționale ale românilor de sub coroana ungară*, vol. VII, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, 1913.
- Pârnuță, Gheorghe**, *Istoria învățământului și culturii din București (de la începuturi*

- până în 1864*), București, 1997.
- Popescu, Ionel**, *Comunitățile evreiești din Banat secolele XVIII-XIX (Specific și integrare)*, Timișoara, Excelsior Art, 2007.
- Potra, George**, *Din Bucureștii de ieri*, vol. 2, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1990.
- Raphael, Chaim**, *The Sephardi Story*, Londra, Vallentine Mitchell, 1991.
- Rădulescu, Dorin; Lupulescu, Nicolina**, *Drobeta Turnu Severin. Monografie*, Drobeta-Turnu Severin, 2005.
- Rodrigue, Aron**, *French Jews, Turkish Jews*, Bloomington, Indiana University Press, 1990.
- Rosen, Avram**, *Participarea evreilor la dezvoltarea industrială a Bucureștiului din a doua jumătate a secolului al XIX-lea până în anul 1938*, București, Hasefer, 1995.
- Roth, Cecil**, *A History of the Marranos*, New York, Sepher-Hermon Press, 1992.
- Rotman, Liviu**, *Evreii din România în perioada comunistă 1944-1965*, Iași, 2004.
- Rotman, Liviu**, *Școala israelito-română (1851-1914)*, București, 1999.
- Sachar, Howard M.**, *Farewell España. The World of the Sephardim Remembered*, New York, Vintage Books, 1994.
- Sala, Marius**, *Limbi în contact*, București, Editura Enciclopedică, 1997.
- Schmidl, Erwin A.**, *Davidstern und Doppeladler. Jüdische Soldaten in Österreich*, Wien, 1992.
- Schwager, Tobias**, *Evreitatea la Lugoj*, Editura Dacia Europa Nova, Lugoj, 2001.
- Shaw, Stanford J.**, *The Jewish of the Ottoman Empire and the Turkish Republic*, New York, New York University Press, 1991.
- Singer, Jakab**, *Temesmegye és a Zsidók polgárosítása*, Budapeșt, 1907.
- Singer, Jakab**, *Temesvári rabbik a XVIII és XIX-ik században*, Wiedner Jakab Könyvnyomdája, Seini, 1928.
- Solomovici, Teșu**, *Istoria evreilor din România*. vol. I, *2000 de ani de existență*; vol II. *Evreimea română în anii comunismului și după*, București, Editura Teșu, 2007.
- Solomovici, Teșu**, *România Judaica. O istorie neconvențională a evreilor din România: 2000 de existență continuă*, Vol. I, București, Editura Teșu, 2001.
- Stăureanu, Mihai**, *Istoricul școlii israelito-române „Lumina” din Craiova 1863-1923*,

Craiova, 1923.

Stern, Adolf, *Din viața unui evreu român*, București, Tipografia Progresul, 1915.

Stoica, Lucia; Ionescu-Ghinea, Neculai; Ionescu, Dan D.; Luminea, Cecilia; Ilescu, Petre; Georgescu, Minerva, *Atlas-Ghid. Istoria și arhitectura lăcașurilor de cult din București din cele mai vechi timpuri până astăzi*. Vol. I. *Tabele și planuri*, București, 1999.

Streja, Aristide; Schwarz, Lucian, *Sinagogi din România*, București, Hasefer, 1996.

Tomescu, Vasile, *Filip Lazăr*, București, Editura Muzicală, 1963.

Torroba Bernaldo de Quirós, Felipe, *Evreii spanioli*, traducere și prefață de Ezra Alhasid, București, Editura Hasefer, 2003.

Towry, Iacob, *Die Jüdische Presse im Österreichischen Kaiserreich 1862-1918*, Tübingen, 1983.

Tuñón de Lara, Manuel (coordonator); **Le Flenn, Jean-Paul; Pérez, Joseph; Pelorson, Jean-Marc; María López Piñero, José; Fayard, Janine**, *Historia de España. La Frustración de un Imperio (1476-1714)*, Zaragoza, Editura Labor, 1993.

Tuñón de Lara, Manuel (coordonator); **Valdeón, Julio; María Salrach, José; Zabalo, Javier** (colaboratori), *Historia de España. Feudalismo y Consolidación de los Pueblos Hispánicos (siglos XI-XV)*, Barcelona, Editura Labor, 1983.

Wolf, Hans, *Zur Geschichte der Juden im Banat 1716-1767*, Druck der Schwäbascher Verlag, 1940.

Studies and articles

***, *Bicentenarul comunității evreo-spaniole din București*, în „Almanachul evreesc ilustrat pentru România”, III, 1932.

***, *Die Juden in des Landenpolitik*, în „Almanachul evreesc ilustrat pentru România”, III, 1932.

***, *Don Iosef Nasi. Ein Blatt aus der juedisch-rumaenischen Geschichte*, în „Almanachul evreesc ilustrat pentru România”, III, 1932.

***, *Dr. Moses Gaster, jubiliar*, în „Almanachul evreesc ilustrat pentru România”, III, 1932.

***, *Galeria celebrităților botoșenene. Marcu Cajal*, în „Monitorul de Botoșani”, VIII,

2011, nr. 114, 3 martie.

***, *In memoriam Ezra Alhasid*, în „Realitatea Evreiască”, 2005, nr. 240 (1040).

***, *Jubileul D-rului I. Niemirower*, în „Almanachul evreesc ilustrat pentru România”, III, 1932.

***, *Mișcarea feminină evreiască*, în „Almanachul evreesc ilustrat pentru România”, III, 1932.

***, *Sionismul în România*, în „Almanachul evreesc ilustrat pentru România”, III, 1932.

Afloroaie, Florentina, *Repere ale receptării evreului în arta creștină medievală (Landmarks in the representation of the jew in medieval Christian art)*, în „Studia Hebraica”, I (2001), București, Editura Universității din București.

Bianu, R.G., *File din trecutul comunității evreiești din Timișoara*, în „Revista Culturii Mozaic”, XXII, 1976, 1 noiembrie.

Büchler, Alexander, *Die Emanzipation der Juden in Ungarn*, în vol. *Ost und West. Illustrierte Monatsschrift für das gesamte Judentum*, Herausgaben und redigiert von Leo Winz, Berlin, 1918.

Carmilly, Moshe, *Spanish (Sephard) communities in Transylvania and Banat in the XVIIth-XIXth century*, în „Studia Judaica”, I, 1991.

Carmilly-Weinberger, Moshe, *The Jewish reform Movement in Transylvania and Banat: Rabbi Aaron Chorin*, în „Studia Judaica”, V, 1996.

Ciuciu, Anca, *Imaginea elitei israelite în necrologurile din Egalitatea (1925-1930)*, în „Studia Hebraica”, IV, 2004.

Deutsch, Ernest, *Juden-Revision im Jahre 1820*, în „Almanahul evreesc. Jüdisches Jahrbuch. Zsidó Évkönyv”, IV, 1938-1939.

Dongorozi, Ion, *Așezările evreiești din Oltenia după război (1920-1929)*, în „Arhivele Olteniei”, IX, 1930, nr. 49-50, mai-august.

Firescu, Alexandru, *The Sephards in Craiova, Romania*, în vol. *International Symposium on Sephardi Jews in South-Eastern Europe and their contribution to the development of modern society. 7-8 October 1998, Craiova, 1998.*

Florea-Paraipan, Emanuela, *Martorii istoriei: „Pietrele vorbesc”. Distrugerea cimitirului evreiesc din strada Sevastopol*, în „Studia Hebraica”, VI, 2006.

Friedmann, Luciana, *Ladino sau melodia unei limbi (aproape) dispărute*, în „Realitatea

Evreiască”, nr. 224 (1024), 28 ianuarie – 14 februarie 2005.

Gaster, Moses, *Literatura populară evreo-spaniolă*, apud „Almanachul evreesc ilustrat pentru România”, III, 1932.

Ginger, Basile, *France*, în *Avotaynu Guide to Jewish Genealogy*, Gary Mokotoff (editori), Bergenfield, New Jersey, Avotaynu, 2004.

Glück, Eugen, *Contribuții cu privire la populația evreiască a Banatului în secolele X-XVIII (până în 1779)*, în „Studii și materiale de istorie medie”, XV, 1997.

Glück, Eugen, *Date noi despre evoluția demografică a populației evreiești din Transilvania. Epoca Principatului (sec. XVI-XVII)*, în „Revista Istorică”, 1992, 3, nr. 3-4.

Glück, Eugen, *Date noi despre evoluția demografică a populației evreiești din Transilvania. Epoca Principatului (sec. XVI-XVII)*, în „Revista Istorică”, 1992, 3, nr. 3-4

Glück, Eugen, *Evreii din Timișoara între anii 1848 și 1918. Aspecte economico-sociale, politice și demografice*, în vol. *Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae*, III, București, Hasefer, 1998.

Glück, Eugen, *Informații privind rabinii din Transilvania (1591-1920)*, în „Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae”, IV, 1999.

Glück, Eugen, *Jewish elementary education in Transylvania (1848-1918)*, în „Studia Judaica”, II, 1993.

Glück, Eugen, *The Development of Jewish education in Alba Iulia*, în „Studia Judaica”, XI-XII, 2004.

Guboglu, Mihai, *Arhiva insulei Ada-Kaleh și importanța ei*, în „Revista Arhivelor”, V, 1962, nr. 1.

Gyémánt, Ladislau, *Projects for the modernization of the Jewish schooling system in Transylvania, in Mid 19th century*, în „Studia Judaica”, VI, 1997.

Gyémánt, Ladislau, *Sub patru dictaturi. Zece ani din viața unei comunități evreiești din Transilvania. Alba Iulia 1940-1950*, în „Anuarul Institutului de Istorie din Cluj-Napoca”, XLI, 2002.

Gyémánt, Ladislau, *The formation of the Transylvanian Jewish and Romanian identity. A comparative view*, în „Studia Hebraica”, I, 2001.

Halévy, Mayer A., *Documente din secolul XVI cu privire la Comunitatea spaniolă din București*, în „Sinai. Revistă pentru studii iudaice”, I, 1926, nr. 4.

Herșcovici, Lucian-Zeev, *Între specific și general: mișcarea iluministă (Haskala) și procesul de modernizare în rândul evreilor sefarzi din România*, în „Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae”, VIII, București, 2003.

Herșcovici, Lucian-Zeev, *Între specific și general: mișcarea iluministă (Haskala) și procesul de modernizare în rândul evreilor sefarzi din România*, în „Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae”, VIII, 2003.

Ivănescu, Dumitru, *Emanciparea unei minorități. Evreii din România la sfârșitul secolului XIX – începutul secolului XX*, în „Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae”, VIII, 2003.

Joseph, Anthony, *England and Wales*, în *Avotaynu Guide to Jewish Genealogy*, Gary Mokotoff (editori), Bergenfield, New Jersey, Avotaynu, 2004.

Kara, I., *Din viața cotidiană a evreilor în Moldova și Țara Românească în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea*, în „Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae”, III, 1998.

Kuller, Harry, *Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație*, în „Realitatea Evreiască”, 2005, nr. 231-232, p. 10-11.

Kuller, Harry, *Istoria evreilor din România în date – considerații metodologice*, în „Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae”, V, București, 2000.

Kuller, Harry, *Pasiunea lui Mauriciu Cohen-Lânaru pentru muzica religioasă*, în „Realitatea Evreiască”, nr. 254-255 (1054-1055), 1-23 iunie 2006.

Marian, Boris, *Alexandru Vona, o celebritate mai mult postumă*, în „Realitatea Evreiască”, 2005, nr. 241 (1041).

Marian, Boris, *George Almosnino, un scriitor în penumbră?*, în „Realitatea Evreiască”, 2006, decembrie, nr. 262-263.

Mateescu, Tudor, *Evreii din orașul Siliștră în timpul stăpânirii otomane*, în „Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae”, III, 1998.

Neumann, Victor, *„Temeswarer Zeitung” și propagarea civismului kakaniei*, în vol. *Studii bănațene*, Ed. Mirton, Timișoara, 2007.

Neumann, Victor, *„Temeswarer Zeitung” și propagarea civismului kakaniei*, în vol. *Identitate și cultură. Studii privind istoria Banatului*, București, Editura Academiei Române, 2009.

Neumann, Victor, *The Chief Rabbinate in Alba Iulia between 1754 and 1879*.

- Organisation and development*, în „Studia Judaica”, V, 1996.
- Oișteanu, Andrei**, *The Legend of the Wandering Jew in Europe and in Romania*, în „Studia Hebraica”, I (2001), București, Editura Universității din București.
- Paulian, A.**, *Sefarzi la Timișoara*, în „Revista Culturii Mozaic”, XXXIII, 1988, 15 septembrie.
- Roman, Louis**, *Imigrarea evreilor și situația provinciilor românești și a Ungariei (secolele XVIII-XIX)*, în vol. *Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae*, VI, București, Hasefer, 2001.
- Rosen, Avram**, *Participarea unor întreprinzători evrei la extinderea relațiilor economice ale României în perioada interbelică: cazul camerelor de comerț mixte din București și Tel Aviv în anii '30*, în „Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae”, V, 2000.
- Rotman, Liviu**, *Tipologia învățământului evreiesc în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea*, în „Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae”, V, 2000.
- Sack, Sallyann Amdur**, *Ottoman Empire*, în *Avotaynu Guide to Jewish Genealogy*, Gary Mokotoff (editori), Bergenfield, New Jersey, Avotaynu, 2004.
- Sanie, Silviu**, *Sfârșitul unor comunități și câteva aspecte ale cercetării istoriei evreilor din România*, în vol. *Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae*, IV, București, Hasefer, 1999.
- Schwager, Tobias**, *Prezențe evreiești în viața cultural artistică a orașului*, în „România”, anul 2, 1998, nr. 35 (76), 3 sept.
- Schwartzfeld, Moses**, *Davicion Bally: Biografie*, în „Anuarul Isrelit”, IX, 1886-1887.
- Schwartzfeld, Moses**, *Presa evreo-română dela primele începuturi până la 1890*, în „Almanahul evreesc ilustrat pentru România”, III, 1932.
- Schweitzer, József**, *Exploring the Sephard's track in Hungary and Transylvania*, în „Studia Judaica”, II, 1993.
- Singer, Jakab**, *Timișoarai zsinagógák*, în „Almanahul evreesc. Jüdisches Jahrbuch. Zsidó Évkönyv”, II, 1936-1937.
- Spielmann-Sebestyén, Mihaly**, *The status of the Jews of Transylvania at the end of the 18th century (Opinio de Judaeis)*, în „Studia Judaica”, V, 1996.

Spinciu, Maria Cristina, *Idișul, o limbă care a apus? Interferențe lingvistice și culturale (Yiddish– A lost language? Linguistic and cultural interferences)*, în „Studia Hebraica”, I (2001), București, Editura Universității din București.

Stanciu, Măriuca, *A promoter of the Haskala in Romania – Moses Gaster*, în „Studia Hebraica”, I, 2001.

Stanciu, Măriuca, *Medieval documents on the Jews in the Romanian Principalities as reflected in the Jewish press*, în „Studia Hebraica”, VI, 2006.

Stanciu, Măriuca, *Moses Gaster. Landmarks of an intellectual itinerary*, în „Studia Hebraica”, IV, 2004.

Stanciu, Măriuca, *The press as vehicle for self-emancipation. Aspects of the evolution of the Jewish press in the 19th century Romania*, în „Studia Hebraica”, II, 2002.

Stoianov, Carmen, *Dynamics of the Jewish themes approach in Romanian musical creations*, în „Studia Hebraica”, I, 2001.

Stoianov, Carmen, *Filip Lazar – The challenge of the new classicism in the music of the 20th century*, în „Studia Judaica”, XIV, 2006.

Stoianov, Carmen; Stoianov, Ioana Sarah, *Ivela – Musician and teacher*, în „Studia Hebraica”, II, 2002.

Ungureanu, Mihai-Răzvan, *Dispariția unei instituții: Hahambașia (II)*, în „Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae”, III, 1998.

Vlessing, Odette, *The Netherlands*, în *Avotaynu Guide to Jewish Genealogy*, Gary Mokotoff (editori), Bergenfield, New Jersey, Avotaynu, 2004.

Zimblér, Albert, *Rabbi Reuven Eliyahu Yisrael – The spiritual leader of the Sepharadim of Craiova, Romania, and the amazing History of his Book of Hebrew Poetry translated into Ladino*, în vol. *International Symposium on Sephardi Jews in South-Eastern Europe and their contribution to the development of modern society. 7-8 October 1998*.

Electronic resources

Campus, Josef, *Școlile spaniole din București*, în „ISRO”, nr. 1, 31 iulie 2011, consultată pe linkul: <http://isro-press.net> accesat la 05.08.2011.

<http://jwa.org/encyclopedia/article/haskil-clara>, consultată la 22.04.2012

<http://www.drobetaturnuseverin.net/epoca-contemporana-antebelica>, consultat la data de

05.01.2010

<http://www.jewishencyclopedia.com/articles/2413-bally-davicion>, consultat la data de 24.04.2012.

<http://www.jewish-music.huji.ac.il/thesaurusea7c.html?cat=9&in=9&id=539&act=view> consultat la data de 22.04.2012.

http://www.observatorul.com/articles_main.asp?action=articleviewdetail&ID=2844 , consultat la data de 23.04.2012.

http://www.yivoencyclopedia.org/article.aspx/Bally_Family la 24.04.2012, autori: Ronit Fischer, Liviu Rotman, consultat la data de 21.04.2012.

www.arhivelenationale.ro/images/custom/image/Pdf-uri/DJAN-uri/DJAN_Mehedinti_fonduri_si_colectii_date_in_cercetare.pdf, consultat la data de 27.03.2012.

www.arhivelenationale.ro/index.php?page=43&lan=0, consultat la data de 15.03.2012.

www.sephardicmusic.org/artists/Della_Pergola,Alberto/DellaPergola,Alberto.htm, consultat la data de 20.07.2011.

<http://casa-regala.blogspot.com/2008/01/jacques-elias-un-patriot-generos.html>, consultat la data de 20.07.2011.

www.romanianjewish.org, consultat la data de 27.03.2012.

www.sephardim.com/, consultat la data de 20.04.2012.